

metnice kot nosilci in usmerjevalci razvoja in vplivov posameznih družbeno-ekonomskih dejavnikov v jugoslovanskem prostoru v celoti in v njegovih posameznih velikih območjih. Ob prometu močno izstopa še problematika naselij in zlasti z vplivnimi območji povezan razvoj centralnih naselij. Zadnji dve poglavji o predvojni in povojni Jugoslaviji vključujeta v večjem obsegu tudi že nekatere elemente ekonomskega razvoja in še zlasti prebivalstva, za katerega je prikazana že tudi vrsta podatkov. Zadnje poglavje o povojnem obdobju je v tako skromnem obsegu verjetno dodano z namenom celostnega prikaza geografskega razvoja našega prostora. Obširneje in kompleksneje bo povojna dinamika prostorskih sprememb predmet naslednje knjige.

Tekst dopolnjujejo posrečeno izbrani grafični prikazi, ki jih večinoma prvič zasledimo v regionalnogeografskih prikazih Jugoslavije, tako da je tovrstno že kronično ponavljanje v tem delu minimalno.

Vsebinsko odlikuje širok regionalni pristop, ki je vsekakor posledica izvrstnega avtorjevega poznavanja zgodovinskih dogajanj, kar mu je verjetno tudi predmet ožjega zanimanja. Zaradi tega izstopa v jedru obravnave tudi ob predstavitvi manjših enot celoten jugoslovanski prostor, in to v širši regionalni povezavi.

Ob koncu je treba poudariti, da je sam nekonvencionalni način predstavitve problematike knjigi močno v prid. Na prvi pogled sicer kaže na manjšo preglednost, ob čitanju knjige pa se ta občutek povsem izgubi. Zato pomeni Rogičeva Regionalna geografija Jugoslavije tehten, vsebinsko in konceptualno zelo koristen prispevek k tej tematiki, in je tudi izvrstno dopolnilo k širšemu in kompleksnejšemu razumevanju vseh prostorskih sprememb pri nas.

Mirko Pak

Dr. Branislav Bukurov, Sintetička razmatranja geomorfoloških problema na teritoriji Vojvodine, Vojvodanska akademija nauka i umetnosti, Akademski beseda 5, Novi Sad, 1982.

Knjižica je iz zbirke Akademski beseda, obsega 93 strani in skico »Geomorfološka karta Vojvodine.«

V uvodni besedi nam na treh straneh predsednik Vojvodinske akademije predstavi življenje in delo dr. B. Bukurova, za katero je leta 1976 prejel nagrado AVNOJ.

V razpravi (30 strani) je dr. B. Bukurov na poljuden način orisal razvoj in starost reliefa v Vojvodini. Ozemlje pokrajine je razdelil na 6 geomorfoloških enot (skica). Za oblikovanje reliefa so bili pomembni predvsem tektonika, abrazija, delovanje vetra in rek. Ko obravnava starost oblik, nas avtor seznanja s kamninsko sestavo osamelcev, na katerih so ohranjeni ostanki predkvartarnega površja. Ostalo površje je dobilo današnje oblike v mlajšem pleistocenu. V stadialih je veter odlagal plasti, ki sestavljajo puhlične platoje. Vrhnja plast puhlice v platojih in puhlični terasi je iz stadiala W3. Holocenske ravnice so nastale z izmenjavo erozije in akumulacije — z odnašanjem puhlične terase.

Zadnji del knjige »Bibliografija del akademika Branislava Bukurova« obsega na 47 straneh dve poglavji: popis del (tiskanih in rokopisov) in vsebinski pregled pomembnejših del.

Marjan Bat

Iz inozemske geografske in sorodne književnosti

Aldo Madotto, La val Resia ed i suoi abitanti (Dolina Rezijske in njeni prebivalci), 159 s., črno bele fotografije, Tiskarna Loffset-Mariano del Friuli, 1982.

Alda Madotta monografija o Rezijski ni geografsko delo v pravem smislu besede. Ker ne navaja sproti virov, ga ne moremo šteti med prave znanstvene knjige. Vendar je tudi za geografe zelo zanimivo in to iz več

ozirov. To je enovit prikaz človeka in narave, kot ga je sposoben dati morebiti le še človek, ki ni specializiran v kako znanstveno stroko. Prav zato dobimo iz Madottijeve knjige predstavo o morebiti najbolj homogeni mikroregiji slovenskega etničnega ozemlja. To homogenost je skrhalo šele povojna doba, ko je tudi Rezijane nehala preživljati samo domača zemlja.

Rezija je bila deležna že številnih strokovnih objav. Večina je bila etnoloških, saj slovi ta dolina onstran Kanina za evropsko zakladnico narodopisnega gradiva. Aldo Madotto skuša to tolmačiti z zgodovino, ki ji namenja polovico knjige. Po zaslugi ohranjenega arhiva benediktinskega samostana v Mužacu (Moggio), ki mu je pripadala dolina, vemo presenetljivo mnogo o njeni zgodovini od prve omembe slovenske naselitve v 7. stol. in od 11. stoletja, ko so semkaj kolonizirali Korošce. V letih 1084—1250 so že znana vsa rezijanska naselja. »Etnografski vrt« bi avtor lahko pojasnil tudi z geomorfološkim dogajanjem kasnoglacialne dobe: potok Barman je zaradi pobočnega ledenika pod Muzci s prodrom zajel takrat že kopno dolino in reko, da je naložila širše prodne terase-podlago za razmeroma gosto naseljenost. Njo nista doživeli ostali dve ozki dolini v Zahodnih Julijcih, Reklanica in Dogna (Dunja). Za tem jezom je v Reziji ostala ozka dolina do izliva v Belo. In v tem ozkem delu je obtičala vse do l. 1837 vozna cesta, ki je povezovala gosto naseljeno Rezijo s furlanskimi kraji. Osredje je bilo tedaj dokaj prometno izolirano, tako od Furlanov oz. Italijanov kot tudi z gorami od ostalega slovenskega ozemlja onstran Kanina. Oblast je predstavljal le gestald, večino zadev pa so reševali gospodarji na zborih pod lipami v petih rezijanskih občinah, ki so jim načelovali domači župani. Ob skopih naravnih možnostih visokogorske doline, ki nudi pogoje predvsem za pašništvo, raste prebivalstvo (l. 1240 okoli 200, l. 1400 okoli 1600—obe številki sta oceni — l. 1841: 2767, l. 1911: 4671) vse do prve svetovne vojne, ko večina družin zbeži pred Avstrijci v Italijo. Nato se začne hitro razseljevanje: l. 1931 3114, l. 1951: 3350, l. 1961: 2830. Potres 1976 razruši s stavbami vred tudi agrarno družbo. Število dolincev upade do l. 1981 na 1349, od več kot tisoč glav živine, ki jo je našel popis 1951, je ostalo le dobrih sto, od 2500 gospodinjstev v tem stoletju nekaj sto. Ko se je dolina prometno odprla v svet, se pospeši rezijansko zdomarstvo. Tudi v nekaterih slovenskih krajih smo imeli v preteklosti rezijanske prodajalce sadja, široka okolica pa pozna Rezijane kot krošnjarje, brusače, gorske vodnike, Italijani med obema vojnama kot prodajalce jagod in malin. Po drugi svetovni vojni se izseljenski val usmeri v ameriške in evropske države. Zdaj iščejo moški in ženske sezonsko in stalno delo v furlanskih oz. italijanskih mestih in tovarnah, čeprav so se življenjske razmere izboljšale. O tem priča povprečno življenje dolincev: 1872 33 let, 1900 28 let, 1920 38 let, 1950 59 let in 1981 73 let.

Aldo Madotto zavrača mnenje, da bi bili Rezijani po naravi nomadi. K sezonskemu in trajnemu izseljevanju so jih silili skopi pogoji za gospodarjenje, ki so v knjigi dobro opisani. Še več kot o preteklih oblikah gospodarjenja je v knjigi govora o narodnih običajih, povestih, bajkah, pripovedkah in drugem ljudskem izročilu, o katerem slovi Rezija.

Domačin Aldo Madotto opisuje svojo rodno dolino v italijanščini. Toda prstodušno priznava, da je 75 % rezijanskih besed slovenskega porekla, da je slovenska večina toponimov, ki nas geografje, kar jih knjiga omenja, posebej zanimajo, da so imena rastlin slovenska in da govori 95 % družin rezijansko. Nič ne skriva slovenskega porekla Rezijanov, in nekatera usodna leta iz polpretekle dobe, kot so prva in druga svetovna vojna ter potres 1976, opisuje s precejšnjo mero strpnosti in objektivnosti. Najde tudi nekaj lepih besed o slovenskih partizanih, ki so bili v dolini l. 1943 in 1944. Na koncu zgodovinskega pregleda ugotavlja, da so bili Rezijani vselej zvesti italijanski državi in da jih večina želi imeti ozke in prijateljske odnose s Slovenci onstran državne meje, ki so istega porekla (s. 118).

Ne poznamo kake druge doline, ki bi doživela tako vsestranski opis življenja, kot ga dobimo iz Madottove knjige.

I. Gams